

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Generalibus Principiis Amoris Et Morum - Prolegomena septem,
Librosque undecim complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput XI. Metus non causat involuntarium simpliciter, sed secundùm quid.
Nex tamen hoc universim est verum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73187](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73187)

luntarium denique, quod procedit ab extrinsecō, contra rationalem inclinationem passi.

112 Ad violentum porrò, & coactum propriè dictum, Doctores passim aiunt, non sufficere, quòd sit contra voluntatem inefficacem: aliàs matrimonium, ex gravi metu initum, utpote contra voluntatem inefficacem, foret violentum. Cùm tamen nec propriè ac strictè violentum sit, nec coactum; sed latè & secundùm quid. Quomodò Augustinus subinde dicit, coactè fieri quòd fit ex solo timore.

113 Sunt quidem qui ad violentum, propriè & strictè dictum, non requirunt, quòd sit contra efficacissimam voluntatem, quã media omnia hïc & nunc possibilia adhibeantur, ad evitandum effectum violentum; sed sufficit quòd sit contra voluntatem efficacem, quã adhibeantur media hïc & nunc moraliter possibilia, id est, quã absque gravi periculo adhiberi possunt. Unde secundùm ipsos, Virgo cenetur violenter oppressa, licèt ex gravi metu mortis sibi comminatæ, non adhibuerit media omnia absolutè possibilia ad stuprum impediendum, quia scilicet non clamavit, à clamando prohibita per comminatam sibi alioqui mortem, quia non tenebatur cum periculo mortis clamare: dummodò nec interiùs ullo modo consentiat, sed plenè dissentiat; nec exteriùs appet corpus ad voluntatem stupratoris (quod ne quidem metu mortis potest) sed & manibus & pedibus & reliquo corpore resistat, quantum potest. Verùm hoc refutabimus to. seq. ad sextum Decalogi præceptum.

CAPUT XI.

Metus non causat involuntarium simpliciter, sed secundùm quid. Nec tamen hoc univèrsim est verum.

114 **M**etus est instantis vel futuri periculi causã mentis trepidatio l. 1. ff. de eo quòd metus causã sit. Duplex est, gravis & levis. Gravis est metus, quo certò vel probabiliter timetur grave malum, v. g. mors, atrox cruciatus, mutilatio, dehonestatio per stuprum, servitus, exilium, carceris diuturnitas, gravis infamia, totalis vel notabilis amissio bonorum temporaliùm, vel quodcumque aliud malum, quòd vel absolutè, vel respectivè ad personam talis atatis, vel sexus, iudicio prudentum, reputatur formidabile & magnum, sive interim ejusmodi malum timeatur sibi, sive parentibus, uxori, filiis, fratribus, vel aliis, tam arcto amicitie vinculo conjunctis, ut malum ipsorum reputetur proprium. Qui quidem metus appellari solet *justus, probabilis, & cadens in constantem virum*. Levis (qui & vocari solet *injustus, improbabilis, & cadens in virum inconstantem*) est, quo timetur leve malum, vel grave quidem, sed facilè impediibile, vel ex levi, non ex probabili fundamento.

Uterque metus dupliciter se habere potest ad actionem vel passionem, concomitanter

scilicet & casualiter. Concomitanter se habet, quando non est causa movens, seu excitans voluntatem ad actionem vel passionem, sed eam merè concomitatur; & tunc actio vel passio non dicitur accidere *ex metu*, sed *cum metu*. Casualiter verò se habet, quando est causa movens & excitans voluntatem, &c. & tunc actio vel passio dicitur accidere *ex metu*, seu *per metum*, & *propter metum*. Et quidem dum actiones, quæ ex metu fiunt, nullam aliam bonitatem habent, nisi mediũ utilis ad fugiendum malum quòd timetur, metus est earum causa unica & totalis, ut in casu projectionis mercium in mare ad vitandum naufragium. Dum verò actiones aliam habent bonitatem, & amabilitatem, quàm mediũ ad vitandum malum quòd timetur, metus non semper est earum causa unica & totalis, sed tunc solum, cùm voluntas hïc & nunc non movetur ab ulla alia bonitate, sed ex sola mali istius apprehensione. Quo proinde casu illa alia bonitas, amabilitatque, ad præsentem voluntatem perinde se habet, ac si non esset: cùm à præsentem voluntate non magis attendatur, nec magis ipsam excitet aut moveat, quàm si non esset; sed ad eam merè per accidens, materialiter & concomitanter se habeat.

Metus itaque non eo modo causat involuntarium, quo violentia; cùm non causet involuntarium simpliciter & absolutè, sed voluntarium. Quòd enim ex metu fit, est simpliciter voluntarium: cùm voluntas ex prævia deliberatione, spectatis omnibus, efficaciter velit & faciat; id quòd ex metu facit, sive id faciat ex metu tamquam causã unicã & totali, sive non tamquam causã totali, sed partiali. Quamvis enim id quòd facit ex metu, tamquam causã unicã & totali, secundùm se consideratum, non sit voluntarium, absolutè tamen hïc & nunc eligitur & efficitur à voluntate tamquam impeditivum mali; quòd timetur. Et idèò *si quis benè consideret, videbit quòd ea quæ per metum aguntur, magis sunt voluntaria quàm involuntaria* (ait S. Thomas 1. 2. q. 6. a. 6.) Sunt enim voluntaria simpliciter, involuntaria autem secundùm quid: Unumquodque enim simpliciter esse dicitur, secundùm quòd est in actu; secundùm quòd autem est in sola apprehensione, non est simpliciter, sed secundùm quid. Cùm autem actus in singularibus sint; singulare autem, in quantum hujusmodi, sit hïc & nunc... id quòd fit, est in actu, secundùm quòd est hïc & nunc, & sub aliis conditionibus individuantiis. Atqui quòd fit ex metu, est voluntarium, in quantum est hïc & nunc. Unde manifestum est, quòd simpliciter voluntarium est.

Et confirmatur ratione exemplo D. Bernardi lib. de grat. & lib. arb. c. 12. quia velle plenè convincimur, quòd non fieret, si nollemus. Cogebatur Christianus negare Christum, & negavit quidem dolens; non tamen nisi volens. Volebat nimirum gladium vitare ferientis; atque illa talis voluntas, in ipso præsidens, os aperiebat; non gladius, qui foris apparebat.

Addendum nihilominus cum S. Thoma loco citato, Philosophoque, & Gregorio Nysseno apud ipsum, voluntarium illud, causatum ex metu, ut plurimum, non semper mixtum esse involuntario secundum quid, tunc scilicet, cum in voluntate agente, vel omitteute quidpiam ex metu, præexistit, & moraliter, saltem in habituali cordis præparatione, seu dispositione, adhuc permanet affectus in actum, oppositum ei qui per merum agitur, vel omittitur, v. g. ad conservandum merces, quæ per naufragii metum in mare projiciuntur, ad retinendum pecuniam, quæ per metum latroni traditur, &c. Tunc enim id quod per merum agitur, vel omittitur, agitur vel omittitur contra permanentem illum affectum, actioni vel omissioni illi resistentem, licet inefficaciter tantum. Igitur actio illa, vel omissio, est quidem absolute & simpliciter voluntaria; est tamen secundum quid involuntaria, utpote contra inefficacem illam inclinationem seu affectionem voluntatis.

118 Istud tamen involuntarium per se formaliter non provenit ex metu (utpote per se formaliter nullam causante voluntatem, contrariam ei quæ causatur & excitatur per metum); sed ex præexistente, & moraliter adhuc permanente contrario illo affectu: nec proinde metus proprie & per se causat involuntarium, etiam secundum quid; sed eatenus tantum dicitur causare involuntarium, quatenus causat actum, qui est involuntarius, non ratione metus, sed ratione contrarii illius affectus, qui permanere supponitur, utpote quo seposito, voluntarium ex metu mixtum non foret involuntario secundum quid. Unde quia contrarius ille affectus non semper reperitur in agente, vel omitteute quidpiam ex metu, non omne quod per metum agitur vel omittitur, agitur vel omittitur involuntariè secundum quid, ut patet in puella ardentè exoptante matrimonium cum Titio, à quo (istius affectus nescio) per metum deinde excitatur ad matrimonium ipsi promittendum. Tunc enim promissio ex metu fit, sine ullo voluntatis renisu: cum matrimonium promissum ipsi secundum se non displiceat, sed placeat. Patet etiam in Philosopho illo qui alterum pecunià sic exuerat, ut pecuniam submergeret, ne ab ea submergeretur. Qui si cum ea animi dispositione, pecuniam in mare, metu naufragii, projecisset, voluntariè sine ulla involuntariè admixtione projecisset. Patet denique in iusto, non habente affectum ullum ad peccatum, qui, si detestatur illud ex metu gehennæ, nullo modo detestatur illud involuntariè, etiam secundum quid; uti nec peccator, qui partim detestatur illud ex timore gehennæ, partim ex imperfecto Dei propter se amore, quo exiit affectum ad peccatum secundum se.

119 Cæterum communis illa doctrina Philosophorum, quod ea quæ aguntur ex metu, mixta sunt ex voluntario & involuntario (uti cum Philosopho in 3. Ethic. tradit S. Thomas 1. 2. q.

6. a. 6. & apud ipsum Gregorius Nyssenus, seu (ut alii) Nemesius, & Damascenus l. 2. de fide c. 24. post Augustinum aliosque Patres) sicut univèrsim ac sine exceptione ab ipsis traditur, sic univèrsim vera est, de omnibus quæ contra aliquid, secundum se prædilectum, aguntur ex metu mali extrinseci, tamquam motivo unico & adæquato. Quodcumque enim contra rem secundum se prædilectam quis agit purè ex timore, & nulla alia ex causa, agit contra præexistentem illum affectum, saltem in habituali voluntatis dispositione moraliter adhuc permanentem, ac per consequens actioni illi resistentem: agit ergo contra resistentiam voluntatis, quamvis inefficacem: atque aded cum involuntariè admixtione, repugnantiæque voluntatis, quæ nollit facere, nisi metu cogeretur. Quod verò agat contra præexistentem illum affectum, moraliter adhuc modo dicto permanentem, demonstratur, quia præexistens ille affectus tamdiu manet, saltem in habituali voluntatis dispositione, quamdiu non abjicitur per affectum contrarium. Manet enim quamdiu non retractatur; non retractatur autem nisi per affectum contrarium, ut patet in affectu ad peccatum, seu desiderio peccandi, de quo S. Augustinus l. 2. contra adversarium legis & prophet. dicit, quod desiderium peccandi non excluditur, nisi contrario desiderio rectè faciendi. Sed in eo qui purè ex timore mali extrinseci, & nulla alia ex causa, agit contra rem secundum se prædilectam, eliciendo v. g. actum displicentiæ, nullus est affectus contrarius præexistenti dilectioni illius secundum se: cum enim præexistens illa dilectio rei secundum se, sit complacentia & volitio rei secundum se, sola displicentia & nolitio illius secundum se, illi contrariatur (neque enim volitio & nolitio, complacentia & displicentia, &c. ejusdem rei, quomodocumque spectatæ, ad invicem contrariantur, sed solum volitio & nolitio, complacentia & displicentia, &c. ejusdem rei, eodem modo spectatæ, uti notum est ex legibus oppositorum & contrariorum); nolitio verò & displicentia illius purè ex timore, & nulla alia ex causa, non est nolitio & displicentia illius secundum se, sed alio modo, sive sub alia ratione consideratæ: cum nolitio & displicentia illius purè ex timore, sine ullo alio motivo, sit nolitio & displicentia illius, præcisè ut est inductiva mali extrinseci, quod timetur. Neque enim aliâ ratione displicet ei, qui ad displicentiam non movetur alio motivo, quàm timoris istius mali. Alia verò est ratio, seu consideratio rei secundum se; alia ratio ejusdem, secundum quod est inductiva mali extrinseci, ut per se patet: cum prior consideratio sit consideratio illius in ratione, quæ ipsi competit prius naturâ, quàm mali istius sit inductiva: prius enim naturâ res consideratur in ordine ad se, quàm consideretur in ordine ad effectum extrinsecum. Dum ergo res illa non displicet aliâ ratione, sive sub alio motivo, quàm quatenus inde quis sibi timet malum

malum extrinsecum, non displicet secundum se, sed secundum considerationem naturam posterioriorem dumtaxat.

120 Et ideo juxta S. Thomam citatam q. 6. a. 7. ad 2. quodcumque res secundum se prædicta, abjicitur ex solo timore mali extrinseci, & nulla alia ex causa, non abjicitur præexistens ille affectus erga rem illam secundum se consideratam: istud enim discriminis S. Doctor ibi statuit inter id quod agitur ex solo timore, & id quod agitur ex concupiscentia, quod in eo qui per metum aliquid agit (& nulla alia ex causa) manet repugnantia voluntatis ad id quod agitur secundum quod in se consideratur (quæ non maneret, si præexistens ille affectus sic abjiceretur, ut nullo modo amplius maneret); sed in eo qui aliquid agit per concupiscentiam, sicut est incontinenti, non manet prior voluntas, quæ repudiabat illud quod concupiscitur; sed mutatur ad volendum id, quod prius repudiabat. Et ideo quod per metum agitur, quodammodo est involuntarium; sed quod per concupiscentiam agitur, nullo modo. Nam incontinenti concupiscentia agit contra id quod prius proponebat; non autem contra id quod nunc vult; sed timidus agit contra id quod etiam nunc secundum se vult.

121 Quid clarius? Pro majori tamen claritate, amplius declaratur exemplo projectionis mercium in mare. Nam qui ex metu naufragii, & nulla alia ex causa, merces abjicit, quas prius secundum se amabat, non ideo abjicit affectum erga merces illas, secundum se consideratas: Ideoque licet illas voluntarie abjiciat, non tamen sine admixtione involuntarii, & repugnantia voluntatis, ob præexistentem, qui manet, affectum erga illas, secundum se consideratas. Idem igitur accidit in omni casu, quo res, secundum se prædicta, abjicitur pure ex metu, nullaque alia ex causa. Ob eandem rationem.

122 Nam quod aliqui dicunt, esse quidem eandem rationem in omnibus, quæ sic ex metu fiunt, ut nullam habeant bonitatem & amabilitatem, nisi medii conducentis ad vitandum malum quod timetur, ut in casu illo projectionis mercium; secus, in iis quæ sic ex metu fiunt, ut aliam habeant bonitatem secundum se amabilem: nihil facit ad ostendam rationem diversam, quæ, in casu nostræ hypotheseos, diversam de his & illis postulet Philosophiam. Nihil enim refert, an actio, quæ fit ex metu, aliam habeat, vel non habeat bonitatem, quam medii conducentis ad vitandum malum quod timetur: si equidem voluntas ista aliam bonitatem hinc & nunc non magis moveatur, nec magis eam attendat, quam si non esset; sed merè per accidens & materialiter se habeat. Ita verò esse in hypothesei assertionis nostræ, in qua voluntas alio motivo non movetur, quam timoris v. g. pœnæ, patet ex dictis num. 113.

123 Nihil etiam facit, quod alii addunt, affectum præcedentem abjici per timorem sequen-

tem, quando malum quod timetur, v. g. infernus, vitari non potest, nisi affectus ille abjiciatur. Ita verò esse in casu quo peccatum v. g. displicet ex metu inferni; secus, in casu quo merces displicet ex metu naufragii; in quo ad vitandum naufragium, necesse non est abjici affectum ad merces, sed ipsas dumtaxat merces. Sic enim, vel non fit necesse, ad vitandum malum quod timetur, abjicere affectum ad rem aliquam secundum se sumptam; equidem affectus ille nunquam abjicitur, nisi per affectum ipsi contrarium; ut vidimus num. 118. nunquam ergo abjicitur ex solo timore mali extrinseci, quo voluntas secundum se non odit nec averfatur rem secundum se prædictam, sed solum eam odit & averfatur ut causam istius mali. Sola namque averfio à re secundum se, contraria est præcedenti conversioni ad illam secundum se; solum odium illius secundum se, contrarium est amori illius secundum se; sola nolitio & displicentia illius secundum se, contraria est volitioni & complacentiæ illius secundum se. Displicentia verò, nolitio, odium & averfio rei secundum se, est displicentia, nolitio, odium & averfio rei secundum aliam rationem & motivum, quam pure ob motivum timoris mali extrinseci, ut vidimus ibidem. In omni ergo casu, in quo vitari nequit malum quod timetur, nisi præexistens erga rem, secundum se spectatam, affectus abjiciatur, adhuc nihilominus philosophandum, prout in casu projectionis mercium, quamdiu voluntas, à displicentia rei quatenus est inductiva mali extrinseci (quomodo & non aliter displicet ei, qui ad displicentiam non movetur alio motivo quam timoris istius mali) non transit ad displicentiam illius secundum se, ac proinde sub alia ratione & motivo, quam timoris antedicti. Neque enim necessitas, v. g. abjiciendi affectum peccati secundum se, ad vitandum infernum, facere potest ut affectus peccati secundum se abjiciatur, nisi peccatum secundum se odio habeatur; qualiter nequit odio haberi, ex solo motivo timoris inferni; sed necesse est ut id ex alio motivo fiat, utque proinde voluntas aliud sibi proponat motivum, si velit efficaciter timere vitareque infernum. Ex qua doctrina suo loco (Deo dante) demonstrabimus insufficientiam Attritionis pure formidolosæ, ad justificationem in Sacramento Pœnitentiæ.

CAPUT XII.

Concupiscentia non causat involuntarium. Si tamen sit antecedens, per se loquendo, minuit voluntarium perfectum, auget imperfectum.

Concupiscentia proprie est in appetitu sensitivo, inquit S. Thomas. 1. 2. q. 30. a. 1. estque proinde motus appetitus sensitivi, tam irascibilis, quam concupiscibilis, sive in sensibile bonum, sive in malum, excepto motu timoris, de quo antè. Duplex est, antece-